

STRIC PAVLE:

Izprehodi po Beogradu.¹

(Dalje.)

3. ULICA KNEZA MIHAJLA IN NJE OKOLICA.

užno stran mesta, ki smo jo ogledovali v prejšnjem poglavju, naziva Beogradčan »novi Beograd«; danes se obrnimo v severni del. Tudi sedaj začnimo svoj izprehod na Terazijah! Obrnemo pa se baš v nasprotno smer kakor zadnjič. Skraja ne krenemo ne na desno ne na levo, da pridemo naravnost v ulico Kneza Mihajla ali na kratko: v Mihajlovo. Ta ulica nōsi ime po najznamenitejšem srbskem vladarju iz rodu Obrenovičev² in je glavna žila Beograda, središče beogradske trgovine.

Že po drugih beogradskih ulicah je skoro redka hiša, v kateri bi ne bila vsaj mala trgovina, gostilnica ali kavarna, v Mihajlovi pa prav nobena ni brez vsega. Tu so velike banke, raznovrstne trgovine z visokimi izložbenimi okni, da bi človek kar stal in gledal... zdaj razne obleke in blago zanje, pa jestvine in kuhinjske potrebščine, knjigarne, papirnice, trgovine s črevlji... Vse, vse, kar potrebuješ, lahko dobiš v Mihajlovi. Od cenih vsakdanjih potrebščin do drage tkanine, od drobnarije do težkih preprog in draguljaste zlatnine, ki jo zmorejo le bogataši.

Mihajlova ni tako široka kakor Milanova, in električna železnica se ji je izognila, da ne ovirā prometa pešcem; še avtomobili in kočijaži niso na njej tako pogosti, da se množica ljudi kreta tu ves dan precej neovirano. Nizke hiše iz prejšnjih desetletij so izginile iz nje, tu se košatijo palače bank in velikih trgovskih podjetij. Sredi med njimi pa je najrazkošnejše beogradsko poslopje — palača »Akademije nauka«.

Ta palača je vredna, da se ustavimo in si jo ogledamo. Že njena zunanost je prav posebna. Med visokim pritličjem in prvim nadstropjem opasuje palačo široka steklena streha, k prvemu in drugemu nadstropju pa so prislonjeni manjši hodniki — balkoni. Pročelje ji

¹ V 2. številki se nam je v spis »Izprehodi po Beogradu« vrinila prav neljuba pomota. Na str. 41. v 1. vrsti zgoraj stoji, da je spomenik v Karađordevem parku »l. 1836. postavil srbski knez Mihajlo Karađorđević«; to je treba popraviti tako, da ga je l. 1848. postavil srbski knez Aleksander Karađorđević — kakega Mihajla Karađorđevića sploh ni bilo nobenega. — Dostaviti moramo tudi, da nam je sliki na str. 43. in 44. prepustil v svoji prijaznosti g. dr. Bogoljub Konstantinović v Beogradu, kakor ju je prikazal v svoji knjižici »Jatagan-Mala«. Za to prijaznost se g. Konstantinoviću na tem mestu zahvaljujemo. — Uredništvo.

² Knez Mihajlo Obrenović je vladal naprej po smrti svojega brata Milana do l. 1842., drugič po smrti svojega očeta Miloša Obrenovića od 1860.—1868. l. — P.

krase razni kameniti in mavčni kipi. Spodaj so v njej velike trgovine, trgovine so tudi v široki veži pod stekleno streho, ki se visoko zgoraj razpenja nad stavbo, globoko v veži je prostorna kavarna. Široka, odprta stopnišča drže v nadstropja, kjer ima prostore tudi Akademija sama, veliko slavnostno dvorano pa ima poleg drugih prostorov v najemu beogradska borza.

Palača „Akademije nauka“

Čeprav se sedaj že oddaljujemo od preživahnih Terazij, tudi na Mihajlovi nikdar ne zmanjka živega vrvenja. Vse tja do pod Kalimegdan, kjer se ulica konča, so po njej ljudje ali po poslu ali na izprehodu, bodisi da je poletje ali zima, lepo ali slabo vreme; konec Milana ob Terazijah, Terazije in Mihajlova so glavno večerno in nedeljsko predpoldansko šetališče Beogradčanov. Dočim pa Milana in Terazije v nedeljskih zgodnjih popoldanskih urah nimata izprehajalcev, Mihajlova tudi tedaj ni brez njih; tu se šetajo proti Kalimegdanu služkinje — največ Švabice iz Vojvodine, ki jim pravijo v Beogradu »Totice«. S svojimi ozkimi životki, a širokimi, živobarvnimi, naskrobljenimi krili ličijo lutkam. Kakor doma v vojvodinskih vaseh se redoma drže pod pazduho, šetajo po Mihajlovi gor-dol, gor-dol in govore — nemški. Ob tej nemški govorici se ti ne zdi, kakor da si v jugoslovenski prestolici, marveč kje v kakem nemškem mestu. In mnogo je teh Švabic, zakaj odličnejše beogradske rodovine imajo za služkinje največ Švabice iz »Preko«.

Na koncu Mihajlove ob levi poti Kalimegdana stoji spomenik Dositeja Obradovića, književnika in prvega vzgojeslovnega pisatelja srbskega.

Tako smo prešli Mihajlovo, ki ji tudi leseni tlak gluši šum, ne da bi se zavedli, da tudi te ulice pred dobrimi petdesetimi leti še ni bilo.

Preko njenega konca, na katerem stojimo sedaj, se je vleklo mogočno obzidje, ki je oklepalo mesto. Tu je bila meja »grada« — kalimegdanske trdnjave — in »varoši«, ki se je pod njo raztezala na severovzhod proti Dunavu. Komaj si moremo ob sedanji razsežnosti Beograda predstavljati, kako majhno je bilo še pred nedavnim to mesto! Toliko smo ga že prehodili in komaj da smo se malo dotaknili onega Beograda, ki so ga Srbi iztrgali Turkom...

Mihajlova od „Akademije nauka“ proti Kalimegdanu

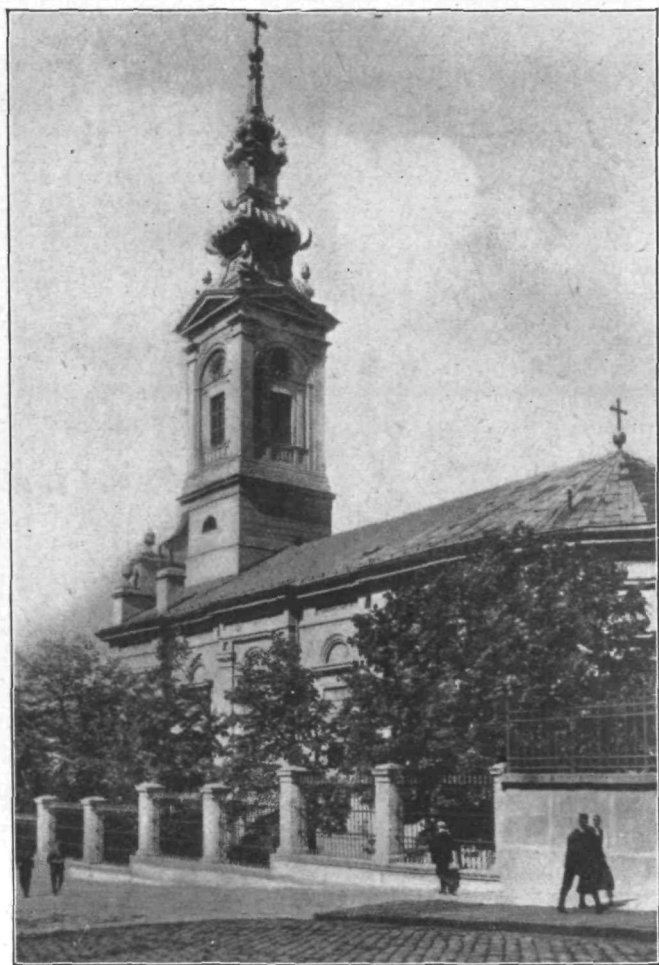
Vrnimo se po Mihajlovi! Prva ulica, ki nam jo preseka, je Cara Uroša ulica; na njej se ne bomo zaustavljali, ker nam ne nudi zanimivosti, če izvzamemo sinagogo »Bet Izrael«, židovsko molilnico, ki je v njej.

Važnejša je prihodnja ulica, ki pravokotno seče Mihajlovo. To je Kralja Petra ulica, ki se preko Mihajlove prevali zahodno proti Savi, vzhodno proti Dunavu. Njen krajši del z Mihajlove je proti Savi. Tu vidimo levo ob njej mogočno kamenito palačo »Narodne banke«, desno pa glavno beogradsko cerkev »Saborno crkvo«; nad to lepo osnovno šolo, pod cerkvijo preko Bogojavljenjske ulice pa pravoslavno bogoslovnico. V istem redu s to je šola za gluhonemo deco v bivšem dvorcu kneza Miloša Obrenovića.

Zanimivejši in pomembnejši del Kralja Petra ulice pa je oni proti Dunavu. Starejši domačini to okrožje še danes imenujejo Dordžola,¹

¹ Dordžola, po turškem »dort-jol«, kar pomeni »križišče«.

kakor so ta kraj imenovali za turških časov in ki se je raztezal do mestnega obzidja proti Dunavu. Takrat so bili doma tu Grki, Cincarji, Armenci, Židje, Srbov pa še ni bilo med njimi. Na te stare dordžolske prebivalce spominjajo še danes imena, ki jih v tem okrožju čitaš nad trgovinami, na pr. Domajo, Alfandari, Medina, Kabiljo, Altaras, Baruh, Alkalay i. pod., a srbski živelj in srbsko ime je močno izpod-

Saborna crkva

rinilo tujce. V stari Dordžoli pa je bila najznamenitejša ulica »glavna čaršija,¹ po kateri se je pretakalo blato tik do nizkih hišic, in njeni prebivalci so si morali kakor oni v ubožnejših ulicah v temni noči svetiti preko njega s »fenjerom«, malo brljava svetilnico. A v tej ozki,

¹ Čaršija = tržišče.

umazani in dušljivi ulici, v teh nizkih hišicah je bila stisnjena cvetoča beogradska trgovina polpretekle dobe. Odtod so izšli trgovski razvoj, visoki trgovski ugled in blaginja današnjega Beograda. O vsej tej preteklosti »glavne čaršije« pa nam široka, gladko tlakovana Kralja Petra ulica ne pripoveduje, le redke trgovine in banke v njej nam s svojo starikasto zunanostjo kažejo, da je že dolgo tu njihov sedež.

Ulica kralja Petra — pogled z Mihajlove proti Dunavu

Sicer pa prekinemo nadaljevanje svoje hoje po tej ulici že na prvem oglu, kjer se križa z njo Uzun Mirkova ulica. Iz te se nam na desno odpre pogled na Kraljev trg. Stopimo nanj, zakaj tu bomo imeli dovolj gledati in dovolj slišati.

(Dalje prihodnjič.)

